

Utbildningsinspektion i Liljenässkolan, Segmons skola, Skruvstad skola samt Slottsbrons skola

Förskoleklass

Grundskola årskurserna 1–5

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i Grums kommun och besökt Liljenässkolan, Segmons skola, Skruvstads skola och Slottsbrons skola den 29-31 januari 2008. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot tre huvudområden: **Kunskaper, Normer och värden** samt **Ledning och kvalitetsarbete**. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i helhetsbedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid nästkommande inspektion.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och de inspekterade skolorna, dels den information som samlats in under besöken. Även annan information om kommunen och skolorna från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

I rektorsområdet intervjuades elever, lärare, elevvårdspersonal, representanter för elevernas vårdnadshavare, rektorn och den biträdande rektorn. Inspektörerna besökte även lektioner i samtliga årskurser. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns i rektorsområdet utgör underlag för bedömningen.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av rektorsområdet

Liljenässkolan	Antal elever
Förskoleklass	4
Grundskola årskurserna 1–5	29
Segmons skola	Antal elever
Förskoleklass	4
Grundskola årskurserna 1–5	24
Skruvstad skola	Antal elever
Förskoleklass	5
Grundskola årskurserna 1–5	47
Slottsbrons skola	Antal elever
Förskoleklass	12
Grundskola årskurserna 1–5	70

Källa: Rektorn i SSN-området

De fyra skolorna är belägna utanför tätorten Grums som ligger 25 km sydväst om Karlstad. De bildar ett rektorsområde som i kommunen kallas SSN vilket är en förkortning av Slottsbron, Segmon och norra Grums. Rektorsområdet leds av en rektor och en biträdande rektor. Alla skolorna har de senaste åren haft vikande elevunderlag och vid inspektionstillfället finns beslut om att Liljenässkolan och Segmons skola ska läggas ner efter läsåret 2007/08.

Eleverna i Liljenässkolan kommer att till övervägande del börja i en fristående skola som startar läsåret 2008/09 i den befintliga kommunala skolans lokaler. Majoriteten av eleverna i Segmons skola kommer att fortsätta sin utbildning i Slottsbrons skola.

Personalen i respektive skolor är organiserade i vardera ett arbetslag.

Skolorna ligger i ett naturskönt och kuperat landskap ofta med närhet till sjöar och friluftsliv. Skolorna utnyttjar de möjligheter som skog och natur medför.

Skolorna bedrivs också skolbarnsomsorg. Denna verksamhet bedöms i en särskild rapport.

Helhetsbedömning

Sammanställningar av resultat från de nationella ämnesproven i årskurs 5 i engelska, matematik och svenska visar att eleverna når kravnivån med stora variationer. Inspektörerna vill peka på vikten av att skolorna i sitt kvalitetsarbete analyserar orsakerna till variationerna och att skolorna uppmärksammar de skillnader som finns mellan flickors och pojkars resultat. Skolorna kan visa på systematisk uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten på skolnivå i ämnena engelska, matematik

och svenska men saknar sådan i övriga ämnen. Elevernas samlade resultat i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 är oftast inte kända av övriga lärare på skolorna. Därmed leder resultaten inte till den analys som lärarna bör ha tillgång till för uppföljning och utvärdering av undervisningsmål och metoder så att dessa kan prövas och utvecklas.

Skolorna visar få exempel på samarbete kring verksamhetens utformning eller kring progressionen i elevernas lärande. Inspektörerna bedömer att skolorna över lag bör utveckla detta.

Elevernas inflytande över undervisningen vid skolorna bör också förbättras. De flesta eleverna har begränsade möjligheter till inflytande och kan mestadels endast påverka i vilken ordning de ska genomföra sina arbetsuppgifter.

Utifrån intervjuer och iakttagelser bedömer inspektörerna att eleverna trivs mycket bra i skolorna och känner sig trygga. Skolorna bedriver ett målinriktat arbete för att eleverna ska känna sig trygga och arbetar aktivt med värdegrundsfrågor för att på så sätt utveckla en trygg miljö. Den likabehandlingsplan som skolorna har, motsvarar dock inte de krav som ställs, bland annat när det gäller att kartlägga varje skolas behov av insatser samt elevernas medverkan i utformningen av planen. Ansvaret för att upprätta en likabehandlingsplan för varje verksamhet är inte delegerat till skolorna, varför detta bedöms i kommunrapporten.

För ledningen av skolorna finns en rektor och en biträdande rektor. De har båda utbildning för och erfarenhet av de verksamheter som de leder. Lärarna berättar att de önskar ett tydligare pedagogiskt ledarskap. Inspektörerna bedömer att rektorn bör ta ett större ansvar för det pedagogiska ledarskapet och säkerställa att verksamheterna som helhet inriktas mot de nationella målen. Det är angeläget att varje skola utvecklar sitt kvalitetsarbete och fokuserar på områden som på kort och lång sikt förbättrar måluppfyllelsen. Varje skola ska också upprätta en kvalitetsredovisning som kan utgöra ett aktivt verktyg i skolornas utveckling.

Brister som måste åtgärdas

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolorna gör inte någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94).
- Eleverna vid samtliga skolor ges inte förutsättningar att nå de nationella målen i årskurs 5 i ämnet hem- och konsumentkunskap och eleverna vid skolorna i Liljenäs, Segmon och Skruvstad ges inte förutsättningar att nå de nationella målen i ämnet teknik före utgången av årskurs 5 (4 kap. 3a § skollagen och bilaga 3 till skollagen samt 2 kap. 6 § grundskoleförordningen och förordningen om kursplaner för grundskolan).
- Elevers val erbjuds inte i Liljenäs, Segmons och Slottsbrons skolor (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

4 (18)

- Utbildningen är inte avgiftsfri för alla elever (4 kap. 4 § skollagen).
- Skolornas kvalitetsredovisningar uppfyller inte förordningens krav (3-4 §§ förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

Områden som är i behov av förbättringsinsatser

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Elevernas resultat i samtliga ämnen bör i högre utsträckning följas upp och utvärderas.
- De individuella utvecklingsplanerna bör utvecklas till kvalitet och innehåll samt hållas aktuella för eleverna.
- Skolornas undervisning bör i högre grad utgå från läroplanens mål att sträva mot.
- Elevernas kunskaper om de nationella målen bör förbättras liksom elevernas inflytande över det egna lärandet.
- Elevernas inflytande över utbildningen i stort bör förbättras.
- Skolorna bör sträva efter att i högre grad anpassa undervisningen till varje elevs behov och förutsättningar.
- Åtgärdsprogrammen bör utvecklas.
- Skolorna måste utreda behoven av undervisning i svenska som andraspråk för elever med annat modersmål än svenska samt tillse att eleverna får den undervisning som de har rätt till.
- Rektorn bör i högre grad hålla sig förtrogen med den dagliga verksamheten och ta ett större ansvar för det pedagogiska ledarskapet och säkerställa att verksamheterna som helhet inriktas mot de nationella målen.
- Det systematiska kvalitetsarbetet bör utvecklas.

Bedömningar

Nedan redovisas inspektionens bedömningar utifrån en fyrgradig kvalitetsskala enligt följande:

- *Mycket god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav *väl* uppfylls.
- *God* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav i *huvudsak* uppfylls.
- *Mindre god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav endast *delvis* uppfylls.
- *Ej godtagbar* kvalitet innebar en *avsevärd avvikelse* från styrdokumentens mål och krav.

1 KUNSKAPER

Inom detta granskningsområde behandlas skolans kunskapsresultat och arbetet för att varje elev ska nå de nationella målen för lärandet uttryckta i läroplan och kursplaner. Vidare granskas vilka förutsättningar skolan ger för att eleverna ska nå målen.

1.1 Kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om eleverna tillägnar sig kunskaper i enlighet med läroplanens och kursplanernas mål.

Tabell 1. *Andel elever vid SSN-området, Liljenäs-, Segmons-, Skeruvstads- och Slottsbrons skola (i procent) som har nått kravnivån i samtliga delprov vid de nationella ämnesproven för årskurs 5 i ämnena engelska, matematik och svenska, läsåren 2005/06 och 2006/07.*

	Engelska		Matematik		Svenska	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
Flickor	100	92	75	83	94	92
Pojkar	93	79	89	93	93	86

Källa: Skolornas rektor

Kommentar:

År 2006 är skolornas sammanlagda elevantal 43 och år 2007 är det 52. I flera av skolorna understiger antalet tio elever varför tabellen ovan redovisar de fyra skolornas samlade resultat vid de nationella proven i årskurs 5. Tabellen visar att flickorna når bättre resultat i engelska, att pojkarna når bättre resultat i matematik och att flickor och pojkar i stort når liknande resultat i svenska.

Skolorna har ingen systematiserad resultatredovisning som visar skolornas resultat i förhållande till de nationella kursplanemålen i samtliga ämnen. Detta medför att underlag saknas för att bedöma andra ämnen än engelska, matematik och svenska.

1.2 Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna fortlöpande följer upp resultaten så att undervisningsmål och metoder ständigt kan prövas och utvecklas i förhållande till styrdokumentens krav,
- om kunskapsresultaten följs upp i alla ämnen,
- om kunskapsresultaten följs upp regelbundet under hela skoltiden,
- om utvecklingssamtal genomförs om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas,
- om en framåtsyftande individuell utvecklingsplan upprättas i samband med utvecklingssamtalen.

Bedömning av området Uppföljning av kunskapsresultaten:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området är av mindre god kvalitet. Denna sammanvägda bedömning grundar sig främst på att skolornas uppföljning och utvärdering av kunskapsresultaten måste omfatta alla ämnen.

Inom bedömningsområdet finns följande förbättringsbehov:

Uppföljning av resultaten

Enligt läroplanen ska undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följas upp och nya metoder prövas och utvärderas. Läraren ska utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn.

Lärarna vid de fyra skolorna följer regelbundet upp elevernas kunskapsutveckling i ämnena engelska, matematik och svenska. De genomför tester och använder diagnosmateriel systematiskt inom dessa ämnen. I övriga ämnen finns ingen sådan dokumentation. Därmed uppstår en omedvetenhet för eleverna och deras vårdnadshavare om elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen. Inspektörerna noterar dock exempel på uppföljning av elevernas kunskapsresultat i andra ämnen. Det finns lärare som säger att de följer upp och utvärderar elevernas kunskapsresultat i andra ämnen men det är inte det vanligast förekommande.

Inspektörerna bedömer att varje elevs kunskapsresultat i högre utsträckning bör följas upp och utvärderas i samtliga ämnen.

Individuell utvecklingsplan

Enligt grundskoleförordningen ska lärarna fortlöpande informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens skolgång. Minst en gång per termin ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om hur elevens kunskapsutveckling bäst

kan stödjas. Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan (IUP) skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna.

Alla elever har utvecklingssamtal minst en gång per termin och då upprättas individuella utvecklingsplaner i en kommungemensam mall. Inspektörerna har tagit del av utvecklingsplaner från de olika skolorna och konstaterar att de i huvudsak har god eller mycket god kvalitet. Målen som är beskrivna har tagits fram i samförstånd mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare. De är dock inte alltid kopplade till de nationella målen. Exempelvis kan det stå att eleven ”använder årskurs 4 material i matte, svenska och engelska, fullfölja dagens arbetsuppgifter eller vara med mer i klassen”. Det finns elever som berättar att det är läraren som styr och sätter upp målen och ett stort antal elever är ovetande om vilka mål de har i sin IUP. En del vårdnadshavare anser att utvecklingssamtalen är informativa och tydliga medan andra uppger att de vid utvecklingssamtalet inte får en bild av måluppfyllelsen av sitt barns kunskapsresultat eller skolans uppdrag i stort.

Inspektörerna bedömer att de individuella utvecklingsplanerna bör utvecklas till kvalitet och innehåll samt hållas aktuella för eleverna.

Från och med den 15 juli 2008 har bestämmelsen i 7 kap 2 § grundskoleförordningen om individuell utvecklingsplan bland annat ändrats på så sätt att en sådan plan inte enbart ska vara framåtsyftande. Den ska innehålla omdömen om elevens kunskapsutveckling i varje ämne. Dessa omdömen får vara betygsliknande men de bör anpassas till elevernas ålder och förutsättningar. Det är rektorn som beslutar om den närmare utformningen. Planen får också innehålla annan information om elevens skolgång om rektorn beslutar detta. Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2006:10) om den individuella utvecklingsplanen kommer att revideras med anledning av ändringen och beräknas vara färdiga under hösten 2008.

1.3 Bedömning och betygssättning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper,
- om lärarna använder resultaten från de nationella ämnesproven för att bedöma elevens kunskapsutveckling och som stöd för betygssättning,
- om lärarna vid bedömning och betygssättning utgår från de nationella målen i kursplanerna och från betygskriterierna,
- om lärarna vid betygssättningen utnyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanerna,
- om betyg sätts enligt författningarnas krav,
- om betygskatalog förs enligt bestämmelserna.

Bedömning av området Bedömning och betygssättning:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området är av god kvalitet. För ämnen där nationella ämnesprov genomförs grundar sig bedömningen av elevernas kunskapsutveckling på ett allsidigt underlag och visar i vad mån den enskilde eleven har uppnått de mål som uttrycks i kursplanen för ämnet. Som stöd för bedömning av elevernas kunskapsutveckling använder sig lärarna förutom av de nationella ämnesproven också av Skolverkets diagnosmaterial för de lägre åldrarna, tester, diagnoser av olika slag och iakttagelser.

1.4 Genomförande av utbildningen**Inom detta bedömningsområde har granskats:**

- om läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot anger inriktningen för skolans utbildning,
- om organisation och arbetssätt ger utrymme för olika kunskapsformer,
- om eleverna ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet,
- om eleverna ges kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former,
- om undervisningen är allsidig och saklig,
- om de som arbetar i skolan samverkar för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande,
- om skolan samverkar med arbetslivet och närsamhället,
- om arbetet i förskoleklassen stimulerar varje barns utveckling och lärande och ligger till grund till fortsatt skolgång.

Bedömning av området Genomförande av utbildningen:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området är av mindre god kvalitet då eleverna i högre grad bör ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet liksom över utbildningen i stort. Det framkommer dock vid inspektionen att det

finns lärare som på ett konstruktivt sätt samverkar inom respektive skola och/eller arbetslag för att främja elevernas lärande. Exempelvis är elever och fritidspersonal med vid planering av teman i Segmons skola.

Inom bedömningsområdet finns följande förbättringsbehov:

Utbildningens inriktning

I läroplanen framgår att läroplanens mål att sträva mot ska ange inriktningen för skolans utbildning. De anger därmed en önskad kvalitetsutveckling i skolan.

I samtal med lärarna i de olika skolorna och under lektionsbesök framgår att det i huvudsak är de lokala kursplanernas uppnåendemål alternativt enskilda läromedel som styr utbildningen. Inspektörerna har tagit del av dessa lokala kursplaner som omfattar förskoleklassen till och med årskurs 5. Det är få tecken på att strävansmål framträder i dem. I diskussioner med lärarna vid de olika skolorna presenterar några arbetslag strävansmål som utgångspunkten för undervisningen. Inspektörerna kunde se flera bra exempel bland annat från Skruvstads- och Segmons skolor. Elever berättar också att de får lära på olika sätt bland annat när de bestämmer målområde vid utvecklingssamtalen eller är i skolskogen. Detta kännetecknar dock inte undervisningen i skolorna som helhet.

Inspektörerna bedömer att skolorna i sin undervisningen i högre grad bör utgå från läroplanens mål att sträva mot.

Inflytande och ansvarstagande för egna lärandet

Läroplanen anger att skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Genom att delta i planeringen av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.

Det finns variationer, såväl inom som mellan skolorna och klasserna, när det gäller vilket ansvar eleverna tillåts få över sitt lärande. Inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet varierar för eleverna beroende på vilken lärare de har. Inte sällan presenterar läraren en färdig planering av de arbetsområden klassen ska arbeta med. I en del grupper arbetar alla elever med samma sak och de som är klara får göra någon annan uppgift medan de väntar in de återstående.

De nationella målen är oftast inte tydliggjorda för eleverna och om eleverna inte har vetskap om utbildningens mål är det svårt för dem att ha inflytande över utbildningens utformning. De mål som eleverna i allmänhet känner till är de som finns i deras egen IUP men inte att det finns mål för utbildningen. Lärarna bekräftar i samtal att de inte tillräckligt tydligt presenterar de nationella målen för eleverna.

Inspektörerna bedömer att elevernas kunskaper om de nationella målen bör förbättras liksom elevernas inflytande över det egna lärandet.

Arbetsätt som utvecklar elevernas förmåga att arbeta i demokratiska former

Enligt läroplanen ska undervisningen bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Undervisningen ska utveckla elevernas förmåga att ta ett personligt ansvar.

Eleverna i skolorna uppger att de har klassråd och i en del skolor även elevråd. Aktiviteten i dessa råd är låg efter vad som framkommit vid inspektionsbesöken. Oftast är det läraren som styr och håller i dem. De frågor som i huvudsak avhandlas rör utemiljön eller vilka lekredskap som ska inhandlas. Eleverna står främmande inför frågor som rör inflytande och planering av utbildning eller undervisning. Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över utbildningen i stort bör förbättras.

1.5 Anpassning av verksamheten till elevernas behov

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om undervisningen anpassas till varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- om särskilt stöd ges till barn och elever som har svårigheter i skolarbetet,
- om det vid behov av särskilda stödåtgärder alltid utarbetas åtgärdsprogram som uppfyller författningarnas krav.

Bedömning av området Anpassning av verksamheten till elevernas behov:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området är av god kvalitet då det i skolorna finns rutiner för att identifiera elever i behov av särskilt stöd och ge elever sådant stöd. Skolorna arbetar också med ett inkluderande synsätt vilket innebär att eleverna huvudsakligen erbjuds stöd inom ramen för den ordinarie undervisningen. Skolorna har också tillgång till resurspersoner med specialistkompetenser.

I rektorsområdet finns några elever med utomnordisk bakgrund. Inspektörerna vill i detta sammanhang påpeka att det bör finnas rutiner för att undersöka om dessa elever behöver studiehjälp på sitt modersmål.

Inom bedömningsområdet finns följande förbättringsbehov:

Individanpassad undervisning

Läroplanen anger att skolans undervisning ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.

Under besöken ser inspektörerna elever som utmanas och där undervisningen anpassas efter enskilda elevers behov och förutsättningar. Detta är dock inte det vanligast förekommande utan en stor del av undervisningen bygger på att alla ska göra samma sak från den planering läraren gjort. Lärarna gör dag- alternativt veckoplaneringar som eleverna arbetar efter och när de är klara med ett moment väntar de

in klassen genom att göra mer av samma sak eller göra färdigt något annat från planeringen.

Inspektörerna bedömer att skolorna bör sträva efter att i högre grad anpassa undervisningen till varje elevs behov och förutsättningar.

Åtgärdsprogram

Enligt grundskoleförordningen ska rektorn se till att en elevs behov av särskilda stödåtgärder utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd, ska rektorn se till att åtgärdsprogram upprättas. Av åtgärdsprogrammen ska det framgå vilka behoven är, hur dessa ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när åtgärdsprogrammet utarbetas.

I skolorna upprättas åtgärdsprogram för de elever som är i behov av särskilda stödåtgärder. De åtgärdsprogram inspektörerna tar del av är i huvudsak av god kvalitet men det finns kvalitativa variationer. Skolans insatser för att respektive elev ska nå måluppfyllelse anges inte alltid och ibland saknas en tydlig ansvarsfördelning.

Inspektörerna bedömer att skolorna bör utveckla innehållet i åtgärdsprogrammen. I övrigt hänvisar inspektörerna till Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2008:25) för arbete med åtgärdsprogram.

2 NORMER OCH VÄRDEN

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta detta komma till uttryck i vardaglig handling.

2.1 Normer och värden i studiemiljö och samvaro

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan utgör en trygg miljö,
- om skolan har en studiemiljö som är inriktad på lärande och ger stöd åt att utveckla kunskaper,
- om skolan/lärarna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete,
- om skolan har ordningsregler som är utarbetade i samverkan med personal, elever och företrädare för elevernas vårdnadshavare,
- om skolan har upprättat en likabehandlingsplan i enlighet med författningarna och dess mål och åtgärder är synliga i det dagliga arbetet.

Bedömning av området Normer och värden i studiemiljö och samvaro:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området är av god kvalitet trots att det finns brister i skolornas likabehandlingsplaner som snarast måste rättas till. Eleverna i skolorna, liksom deras vårdnadshavare, framhåller fördelar med den lilla skolan vad gäller trivsel och trygghet. Föräldrarna framför också att elevgrupperna är små och därmed kan de inte försvinna i mängden utan är uppmärksammade under hela dagen. Skolorna ligger på landsbygden och närheten till skog och sjö möjliggör ett lärande även utanför skollokalerna. Alla upplever en delaktighet i ordningsreglerna som finns framtagna i skolorna och klotter och nedskräpning förekommer inte.

Skolorna arbetar med värdegrundsfrågor och söker samarbetsformer med hemmen för att främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedborgare.

Likabehandling

Enligt lagen (2006:67) om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever råder det numera ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Lagens ändamål är att främja barns och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder samt att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling.

Huvudmannen ska enligt lagen bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje verksamhet. I det målinriktade arbetet ingår även att vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för trakasserier och annan kränkande behandling liksom att vid behov utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta åtgärder för att förhindra fortsatta kränkningar.

I likabehandlingsplanen ska åtgärder redovisas och den ska ses över och följas upp varje år. Likabehandlingsplanen ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna och den ska utgå från en kartläggning av den egna verksamheten.

Grums kommun har upprättat en likabehandlingsplan för förskole- och skolverksamheten. Planen uppfyller inte lagens krav. Det finns till exempel ingen kartläggning av varje verksamhets behov. Det framgår heller inte hur varje verksamhet ska bedriva ett målinriktat arbete eller vilka åtgärder som ska vidtas för att förebygga och förhindra att barn utsätts för trakasserier och kränkningar. Eleverna har inte varit med vid framtagandet av likabehandlingsplanerna.

Eftersom ansvaret för upprättandet av likabehandlingsplaner i kommunen inte överlätits till respektive rektor sker bedömningen av likabehandlingsplanen i den för kommunen övergripande rapporten.

3 LEDNING OCH KVALITETSARBETE

Inom detta granskningsområde behandlas tillgång till utbildning samt verksamhetens ledning och personal och hur skolan följer de nationella bestämmelserna som omfattar dessa grupper. Inspektionen granskar dessutom rektors och personalens

ansvarstagande för skolans målinriktning och myndighetsutövning samt hur skolans kvalitetsarbete fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

3.1 Tillgång till likvärdig utbildning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan tar emot elever enligt bestämmelserna,
- om varje elev erbjuds det garanterade antalet undervisningstimmar,
- om skolan erbjuder eleverna valmöjligheter i enlighet med författningarna,
- om skolan erbjuder eleverna studie- och yrkesorientering,
- om eleverna har tillgång till nödvändig utrustning och ändamålsenliga lokaler,
- om utbildningen är avgiftsfri för alla elever med undantag av enstaka inslag som kan föranleda obetydlig kostnad,
- om verksamheten i förskoleklassen omfattar minst 15 timmar i veckan eller 525 timmar om året.

Bedömning av området Tillgång till likvärdig utbildning:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
X			

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området är av ej godtagbar kvalitet trots att flera delar av det som granskas inom området svarar upp mot gällande bestämmelser. Detta gäller emottagande av elever, nödvändig utrustning och ändamålsenliga lokaler samt att verksamheten i förskoleklassen omfattar minst 15 timmar i veckan eller 525 timmar om året. En viktig grund till bedömningen är elevernas rätt att i tillräcklig omfattning få undervisning i alla ämnen så att de ges möjlighet att nå de mål som minst ska uppnås i årskurs 5. Eleverna erbjuds inte hem- och konsumentkunskap, teknik eller elevens val i tillräcklig omfattning. Utbildningen är heller inte avgiftsfri för alla elever i de fyra skolorna.

Inom bedömningsområdet finns följande brister:

Garanterad undervisningstid

Enligt skollagen ska alla barn och ungdomar, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen ska inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet. I kursplanerna anges bl.a. de mål som eleverna ska ha uppnått efter femte och nionde skolåret.

Eleverna i rektorsområdet läser inte ämnet hem- och konsumentkunskap förrän i årskurs 6 vilket medför att eleverna inte har möjlighet att nå de nationella målen i årskurs 5.

Lärarna i Slottsbrons skola har arbetat fram tekniklådor för ”stadierna F–3 och 4–5” och integrerat teknikämnet med andra ämnen. Lärarna och eleverna i de övriga skolorna uppger att undervisning i teknik erbjuds först i Jätttestenskolan i årskurs 6.

Inspektörerna bedömer att samtliga elever inte ges förutsättningar att nå de nationella målen i årskurs 5 i ämnena hem- och konsumentkunskap och teknik före utgången av årskurs 5.

Enligt grundskoleförordningen ska undervisning i svenska som andraspråk, om det behövs, anordnas för elever som har ett annat modersmål än svenska.

I rektorsområdet finns vid inspektionstillfället elever som har utomnordisk bakgrund och i intervjuer framkommer att skolorna inte anordnar svenska som andraspråk.

Inspektörerna bedömer att skolorna måste utreda behoven av undervisning i svenska som andraspråk för elever med annat modersmål än svenska samt tillse att eleverna få den undervisning som de har rätt till.

Valmöjligheter

I timplanen anges ett visst antal timmar för elevens val. Undervisningen syftar till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Undervisningen ska till sitt innehåll och inriktning vara förenligt med målen i den kursplan eller de kursplaner som regeringen fastställt för det ämne eller de ämnen som utgör elevens val. Styrelsen ska erbjuda eleverna ett allsidigt urval ämnen som elevens val.

I intervjuer med eleverna i Liljenäs, Segmons och Slottsbrons skolor ställer de sig frågande inför elevens val. Det är endast i Skruvstad skola som eleverna har och är medvetna om elevens val. Lärarna i de övriga skolorna uppger att de inte har elevens val utan ser skolans val som ett alternativ vilket inte är i överensstämmelse med författningarna.

Inspektörerna bedömer att Liljenäs, Segmons och Slottsbrons skolor måste erbjuda elevens val enligt bestämmelserna.

Avgiftsfri utbildning

Enligt skollagen ska utbildningen i grundskolan vara avgiftsfri för eleverna. De ska utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. I verksamheten får dock förekomma enskilda inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna.

Inspektionen visar, vilket också bekräftas av rektorn, att det i rektorsområdet förekommer att klasserna/arbetslagen gör skolresor och skid- och kulturreсор. Kostnader som framkommit kan vara 300-350 kronor. I en del fall finns föräldraföreningar som ger bidrag men det förekommer också att avgifter tas ut av eleverna.

Inspektörerna bedömer att utbildningen inte är avgiftsfri för alla elever.

3.2 Personalens utbildning och kompetensutveckling

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolans pedagogiska personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver,

- om skolans pedagogiska personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som styr utbildningen,
- om skolans pedagogiska personal får den kompetensutveckling som de behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett professionellt sätt,
- om rektor genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt.

Bedömning av området Personalens utbildning och kompetensutveckling:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
		X	

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området är av god kvalitet då skolornas pedagogiska personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Lärarna får kompetensutveckling kopplad dels till skolornas behov dels individuella önskemål. Rektorn har pedagogisk utbildning och lång erfarenhet av att leda pedagogisk verksamhet.

3.3 Rektors ansvar

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om rektor håller sig förtrogen med det dagliga arbetet,
- om rektor som pedagogisk ledare tar det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen,
- om rektorn tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen,
- om rektorn fattar beslut enligt bestämmelserna.

Bedömning av området Rektors ansvar:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektörerna samlade bedömning av området är att det är av mindre god kvalitet då rektorn i högre grad bör ta ansvar för att verksamheterna som helhet inriktas på att nå de nationella målen. Ett exempel på detta är att uppföljningar av kunskapsresultat brister vid skolorna.

Inom bedömningsområdet finns följande brist och förbättringsbehov:

Rektors förtrogenhet

Enligt skollagen ska det finnas rektorer för ledningen av utbildningen i skolorna. Rektorn ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan.

Lärarna i de fyra skolorna uppger att rektorn sällan finns i verksamheterna. De upplever inte att rektorn håller sig förtrogen med vad som händer. Endast i en av skolorna vet eleverna vem som är deras rektor. Elevernas vårdnadshavare påtalar att de har svårt att nå och komma i kontakt med rektorn. Rektorn instämmer i att tiden för henne och biträdande rektorn att vara i verksamheten är begränsad.

Inspektörerna bedömer att rektorn i högre grad bör hålla sig förtrogen med den dagliga verksamheten.

Rektor som pedagogisk ledare

Enligt läroplanen har rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen.

I intervjuer och i samtal under verksamhetsbesök framkommer att lärarna till viss del saknar en pedagogisk ledning och upplever att de till stor del själva får arbeta med respektive skolas utveckling.

Inspektörerna bedömer att rektorn bör ta ett större ansvar för det pedagogiska ledarskapet och säkerställa att verksamheterna som helhet inriktas mot de nationella målen.

Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering av skolans resultat

Enligt skollagen åligger det rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas och i läroplanen framgår att rektorn ansvarar för att en lokal arbetsplan upprättas samt för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och till målen i skolplanen och den lokala arbetsplanen.

Flera av de brist och förbättringsområden som inspektionen visar ingår i rektors ansvar. Rektorn måste efterfråga resultat och tydliggöra skolans uppdrag.

Vid inspektionsbesöket framkommer att skolans eller skolornas samlade resultat inte är kända bland lärare och att de då inte heller kan analyseras och utvärderas i syfte att höja måluppfyllelsen. Skolorna gör inte heller någon utvärdering av kunskapsresultaten i samtliga ämnen i årskurs 5.

Inspektörerna bedömer att skolorna inte gör någon systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen.

3.4 Kvalitetsarbete

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga planerar, följer upp och utvärderar sin verksamhet samt tar tillvara resultaten och omsätter dessa i åtgärder, för att förbättra måluppfyllelsen,
- om kvalitetsarbetet dokumenteras i en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen.

Bedömning av området Kvalitetsarbete:

Ej godtagbar kvalitet	Mindre god kvalitet	God kvalitet	Mycket god kvalitet
	X		

Motivering:

Inspektörerna bedömer att området kvalitetsarbete är av mindre god kvalitet därför att kvalitetsarbetet inte lever upp till kraven i författningarna. Kvalitetsredovisningen bör förbättras och utarbetas så som förordningen anger.

Inom bedömningsområdet finns följande brist och förbättringsbehov:

Systematiskt kvalitetsarbete

Enligt läroplanen måste skolan utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. Huvudmannen har ett givet ansvar för att så sker. Den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och lärarnas professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt. Detta kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas. För genomförandet av utbildningen ska det finnas en arbetsplan. Arbetsplanen ska utarbetas under medverkan av lärare och övrig personal samt företrädare för eleverna och deras vårdnadshavare. Rektorn beslutar om arbetsplanen. Arbetsplanen ska kontinuerligt utvärderas.

Inspektionen visar att kommunen har en bra struktur för sitt kvalitetsarbete som kontinuerligt utvecklas. Trots detta behövs åtgärder för att förbättra kvalitetsarbetet lokalt bland annat så att utvärderingar och analyser bygger på uppställda mål i de enskilda skolorna. Kunskapsresultaten på skolnivå sammanställs och analyseras inte över tid. Inte heller genomförs systematiska kunskapsuppföljningar i skolorna i samtliga ämnen.

Inspektörerna bedömer därför att det systematiska kvalitetsarbetet bör utvecklas så att utvärderingar och analyser leder till att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och att nya metoder prövas och utvecklas i respektive skola.

Kvalitetsredovisning

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m. ska varje kommun, varje skola som ingår i det offentliga skolväsendet, varje kommunalt bedriven förskola och varje kommunalt bedrivit fritidshem årligen upprätta en skrift-

lig kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen ska innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder kommunen, respektive skolan, förskolan eller fritidshemmet avser att vidta för ökad måluppfyllelse. I kvalitetsredovisningarna ska dessutom verksamheternas förutsättningar, arbetet i verksamheten och utbildningens måluppfyllelse redovisas. Kvalitetsredovisningen ska utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever. Elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet med kvalitetsredovisning.

Enligt inspektörernas bedömning bör kvalitetsarbete som nämnts ovan synas i kvalitetsredovisningen och de olika förutsättningarna och resultat som kommer fram synliggöras för att fylla en funktion i respektive skolas förbättringsarbete. De fyra skolorna har kvalitetsredovisningar som samtidigt är ett redovisningsdokument. Kommunen har en modell som bygger på BRUK-s¹ redovisningsmodell med kriterier och indikatorer. Kvalitetsredovisningarna används på varierande sätt i skolorna och lärarna i skolorna uppger att de för diskussioner i arbetslagen kring de av kommunen framtagna prioriterade målen. Lärarna uppger att de mer och mer förstår upplägget av kvalitetsredovisningen men anser att det är svårt att få tid över till att sätta upp, utveckla och bedöma det specifika i den egna verksamheten.

Enligt inspektörernas bedömning redovisas inte någon samlad bild av elevernas kunskapsresultat i skolornas kvalitetsredovisningar och inte heller utvärderas skolornas likabehandlingsplan.

Ingen av de intervjuade eleverna eller intervjuade vårdnadshavare känner till kvalitetsredovisningen eller arbetet med den.

Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningen måste utvecklas för att motsvara förordningens krav.

2008-09-30 Göteborg

Marie Karlsson

Roland Fallström

¹ Bedömning, Reflektion, Utveckling, Kvalitet. Se www.skolverket.se